

בשביל לספרות ולאמנות

כתבים נבחרים למשה גיל

מאת שמואל שתל

לקבוע באורח דוגמאטי מה הם האידיאלים הרצויים וכפי זמנא הנדרשת. גם האידיאלים, גם היגממה עשויים להיות שנויים בי מחלוקת. אך עצם ביסוסה של הי ביקורת על עקרונות אידיאיים במובן הרחב של המושג עשוי לי הוק את כל החיובי שבהיינו ובי ספרותנו.

מכאן המעבר להתרעה על „הי משבר במערכות ההינוך והתרי בוח“ (שם עמ' 213): „הכיבוש שים המדיניים וההתיישבותיים אי גם מלווים התעוררות רוחנית יר צרת והתעלות תרבותית ומוסרית. סימנים רבים מעידים, כי נת צרער לפתע-פתאום אהר הערכים החשובים שהיה יסוד יסוד לכל בניינו והרכותנו החדשה — דעה-הקהל שלנו, אותה אוירה רעננה ונקיה של רצון טוב ואי דיאלוז מעשי וכיבוש עצמי ו התגברות היצר הטוב על האנו כיות הגסה. כדורים שעונים ארס ומרירות פורחים בהלל עולמנו — לתוך רחובנו באה להיטות אחר תהליפים תרבותיים, אחר גיי רויי שעשועים זולים. התיאטרון חדל להיות מקור של חויות אמת, התלהבות והיטהרות והוא יוצא ידי חובתו בשעשוע וביי דור.“ דברים אקטואליים אלה כי אמרו לא בשנת 1969 אלא בי שנת 1950.

על כן באה תביעה של משה גיל מההינוך. מערכת ההינוך חייבת להתגער מכל מלל ריק, מי כל שבדי פסוקים שאבד עליהם פלה. ההינוך חייב להעמיד טיפוס שלם ומושלם של יהודי בעל הכי רה, חדור אידיאלים, ספוג תרבות ומחוסן מפני פורענויות הי גיהילוז והציניזם של זמננו. עם זאת, משה גיל אינו רואה רק את השלילה. הוא מסיים את ביי קורתו על „פצעי בגרות“ לחנוך ברטוב בניתוח מעודד: „הנוך ברטוב לא הביא את גיי בירו לריסוקינפוש ולקפיצה לתוך האיראציונלי.“, הספר הוא תעודה תרבותית, היסטורית ויהודית-אנו שת רבת-ענין, מפעילה ומעוררת, והו העיקר. מה טוב, שיש בו גם ריכוז ובהירות של הלשון אי שר עושים את הספר להישג ספי רותיאמנותי חשוב.“

מכאן גם הערכה לסיפורי א הי רן אפל פלד, „החותר אל הי חמצית הצרופה, אל קרקעית הי חווייה, אל ההתכנסות של האדם, אל הגרעין הפנימי של החווייה ההרשית“ (עמ' 312).

בסוף „אני“ שלו, שפורסם ביי „הצפירה“ בהיותו בן עשרים ביי לבד, כותב משה גיל: „אין אני מאמין, שנפש האדם הוא כנרתיק אשר הפינור נשמט מתוכו. מאי מין אני במציאות אמת רוממה, מפני שמוצא אני אותה בהוך נפי שי למראה כל איש ישר ועובד, מתערה בתוכי הבטחון, שלאנשים צפון עוד חלק יותר טוב מאשר סבל ומרירות.“

פרופיסור גדליה אלקושי עשה מעשה רב בעריכת הספר. מתוך שלוש מאות והמישים מאה מרים, דברי-ביקורת ורשימות, שי נתפרסמו בכתבי-עת שונים, עש רות כתבי-עת וספרים שערך משה גיל, בהר עורך הספר רק כעשי רה אחוזים המהווים מיבחר מייצג בלבד. אני מתאר לעצמי כמה קשה היה לעורך לא לכלול בו הרבה יצירות חשובות מתוך נאי מנות לעקרון, כי ספר טוב וזוא מועט המחזיק את המרובה.

בפתח הספר צירף פרופ' אלי קושי מונוגרפיה מקיפה מבחינה ביוגרפית, בהירה בסגנונה וי מעמיקה בהערכה המאירה את פעלו הספרותי והחינוכי של משה גיל.

בסוף הספר הוסיף פרופ' אלי קושי ביבליוגרפיה מוערה ומסוד דרת בסדר כרונולוגי על ספריו של משה גיל, פרסומיו בכתבי עת, כתבי-עת שערך וכל אשר נכתב עליו, וכן פתח כתבי-ה עת, הספרים ושמות האנשים שי נזכרו בביבליוגרפיה.

עריכת פרופ' ג. אלקושי, שי הושקעה בה עבודת זמלים, ראו יה להערכה רבה. על כגון דא נאמר: חזקה על תלמיד חכם, שי אינו מוציא מתחת ידו דבר שי אינו מחוקן; ואמנם הספר הוא קב ונקי.

משה גיל ז"ל

סוף-סוף וכינו לראות את מי שה גיל בקובץ. אגודת „שלם“ בירושלים עיי הוצאת ראובן מס בירושלים הוציאה את מבהר כי תביו, ויש לנו האפשרות להת בונן במשה גיל. לראות אירו רבי-אנפין: מתוך, מסקר, רושם שנון, פיליטוניסט מבריק, משה גיל לא זכה לכך בחייו, כי בי ענותו הרבה לא דאג לקבין פויר ריו ולהקים לעצמו יד ושם בספר רות. עכשיו משהופיע מבחר יציי רותיו על כל סוגיה, נגלה גם כי כולם ממקור אחד נבע, הוא מקור המוסר, התרבות והערכים ההברתיים.

„ההישג האמנותי כשלעצמו בי לא מהימנות הניצפון, בלא מבי הן האחריות והעקיבות אינו אלא מיקסם שווא“ (עמ' 241). דברים אלה שאמר משה גיל על יצהק למדן מותר לאומרם על משה עצמו. ולהלן: „בימינו כשי הספרות והביקורת נעשות יותר ויותר מעין כרמלית מופרשת הי משתקפת ומתנאה בראי של עצי מה, טוב להזכיר דוגמה של ביי קורת שואפת, לחמת, מתנכת, שי יש מאהוריה ובתוכה משא-נפש ורצון ספרותי ברור“ (שם עמ' 262). „הביקורת שלנו עוסקת זה זמן רב בפירוק הפנימי של הי יצירה לנדבכיה ואריחיה, בייחוד סה למושגים ולזרמים הפורמאלי יים בבדיקת הרכבה הלשוני. זוי הי ביקורת הרודפת אחר מטרה בלי לדעת מטרה זו מהי, בייחוד רת המבטלה למעשה כל סולם ערכים חברתי, מוסרי, תרבותי או אף לאומי“ (עמוד 247).

מכאן גם ביקורתו השלילית על המשורר ג. שניאור ב, לחוות הי גנזים“ שלו. אסור, לדעת משה גיל, להשתמש בקסם הכשרון לי שם מטרות מעורפלות בעניינים שהם מכבשונו של עולם. מה משי ביצותה האמיתית של הרומאנטי קה של פולחן העשתורת והמולך. אמנם יל"ג עירער על דברי הי נביאים, פרישמן העמיד לעומת חוקי התורה הכובלים את החו פש ללא סייג, ששרניהובסקי זרע אור חדש על נביאי-הטקס ובכה את מות התמו; אך כל אלה גיהלו את מלחמת היחדש בישן, סתרו לצורך בנין. יאילו שניאיר אין בו אלא אקסטאזה ארוטית ואפילו התפעלות מפולחן קרבנות אדם; „וצורחות הנשים מתדוה להקריב לאדונן פרי בטנו“.

משה גיל קרוב ליעקב רביי נז, ביץ, הקובע, כי האסתטיות המקפחת את ערכי התרבות, המי שתרת את האדם מכל זיקה לי מוסריות, זרה היתה ליהודים מי ימי המקרא ועד ימינו. האדם הי שלם, החפשי לעצב את הייו וי לבחור בטוב עמד במרכזה של כל יצירה יהודית אמיתית.

במאמרו המעניין על הביקורת האידיאית, אין משה גיל דחה או פוסל את ד. פרישמן המבקר, אשר ביקש לשחרר את האמנות מכל מגמהיות. לדעת מ. גיל, אין מט רת הספרות לשמש רק מקום מקי לט ושיכחה בעולם של מבוכה, בשלם שאין בו פחרון לחידות וי אין טעם בחיפושים ובמאמצים. הספרות צריכה להעלות עקרונות אידיאיים, והביקורת חייבת לני קוט עמדה לגבי שאלות הזמן, לי חת את הדעת על יחסי הגומלין העמוקים בין החיים והספרות. אין זה וידאנוביזם כל עיקר. אין